

Наукові перспективи
Видавнича група

MERRY
CHRISTMAS
AND HAPPY NEW YEAR

Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№12(58) 2025

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Християнська академія педагогічних наук України

Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

№ 12(58) 2025

Київ – 2025

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and Moral Education

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series" Pedagogy ", Series" Psychology ", Series" Medicine ")

№ 12(58) 2025

Kyiv – 2025

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12\(58\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12(58))

**«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»:
журнал. 2025. № 12(58) 2025. С. 4442**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017
журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

**Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 16.12.2025, № 7/12-25)**

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калинської.*

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів. Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, старший науковий співробітник відділу економічного регулювання природокористування, ДУ "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України", лікар ФРМ (фізичної та реабілітаційної медицини) ДУ "Територіальне медичне об'єднання МВС України по Одеській області" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григорівна — кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартенєва Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна — доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташіца в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвожджевський Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Гетманенко Людмила Миколаївна - старша викладачка кафедри природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

Злотник-Шагіна О.О. <i>ТРАНСКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ У МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ АУДИТОРІЇ: ФІЛОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ</i>	727
Золотарьова І.О., Луговий В.І., Таланова Ж.В., Шаров О.І. <i>РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ОСНОВІ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ</i>	737
Зубченко Л.В. <i>МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОЗДОРОВЧИХ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ</i>	750
Іванов І.Д. <i>ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ДІЯЛЬНІСТЬ МАН</i>	759
Іщук Д.В. <i>ВПЛИВ ХРОНІЧНОГО СТРЕСУ, ОБСТРІЛІВ І ВІДКЛЮЧЕНЬ ЕЛЕКТРО- ЕНЕРГІЇ НА НАВЧАЛЬНУ МОТИВАЦІЮ СТУДЕНТІВ-ХІРУРГІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДТРИМАННЯ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ</i>	771
Калаур С.М., Савка І.В., Цюприк А.Я. <i>ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ</i>	781
Калініченко В.І., Шаргородська В.М. <i>ТЕХНОЛОГІЯ СТОРІТЕЛЛІНГУ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНШО- МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ</i>	793
Каніболоцька О.А., Павлюк О.О. <i>ЛАТИНСЬКА МОВА ЯК ГЕНЕАЛОГІЧНИЙ ТА СТРУКТУРНИЙ ПРОТО- ТИП СУЧАСНОГО СЛОГАНУ: АНАЛІЗ ІСТОРИЧНИХ КОНТЕКСТІВ, МЕДІА-ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ДИДАКТИЧНИХ ІМПЛІКАЦІЙ</i>	802
Кириченко Т.Г., Гордієнко О.І. <i>ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРЕНУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИЛОВИХ ВИДАХ СПОРТУ</i>	816
Кирпиченко Н.В., Ковалик О.І., Калініченко Т.О. <i>ВИКОРИСТАННЯ STEM-ЕЛЕМЕНТІВ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ</i>	829

УДК 376.1:159.9.072.4:378.147

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12\(58\)-781-892](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12(58)-781-892)

Калаур Світлана Миколаївна доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0001-8099-9392>

Савка Ірина Володимирівна доктор педагогічних наук, професор кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-3213-0921>

Цюприк Андрій Ярославович доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-2921-7778>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми підготовки майбутнього практичного психолога до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Професійна підготовка розглядається як цілісний і неперервний процес формування системи професійно значущих знань, умінь, навичок і особистісних якостей, необхідних для психологічного супроводу освітнього процесу в умовах освітньої різноманітності. Обґрунтовано, що інклюзивне навчання зумовлює підвищені вимоги до професійної компетентності практичного психолога, зокрема до рівня сформованості критичного мислення, емоційного інтелекту, соціально-емоційних компетентностей і здатності до міждисциплінарної взаємодії.

У статті розкрито значення диференціації, індивідуалізації та універсального дизайну навчання як взаємодоповнювальних принципів організації інклюзивного освітнього процесу, що забезпечують варіативність освітніх шляхів за збереження єдиних освітніх цілей. Показано, що ефективна професійна діяльність практичного психолога передбачає готовність до командної роботи, координації психолого-педагогічного супроводу, аналізу освітніх ситуацій і прийняття зважених рішень з урахуванням позицій усіх учасників освітнього процесу та ресурсних можливостей закладу освіти.

Особливу увагу приділено формуванню критичного мислення та емоційного інтелекту як взаємопов'язаних чинників професійної готовності, що забезпечують здатність психолога до рефлексії, емоційної саморегуляції, адекватної

оцінки потреб здобувачів освіти та підтримки сприятливого психологічного клімату в інклюзивному середовищі. Обґрунтовано доцільність розгляду готовності до професійної діяльності як інтегративного утворення, що охоплює мотиваційний, когнітивний, операційний та особистісно-рефлексивний компоненти. Наголошено, що впровадження функціонально орієнтованих освітніх технологій, поєднання теоретичної й практичної підготовки, а також забезпечення безперервного професійного розвитку в системі вищої та післядипломної освіти створюють необхідні умови для формування професійно зрілого практичного психолога, готового до ефективної діяльності в сучасному інклюзивному освітньому середовищі.

Ключові слова: практичний психолог, професійна підготовка, інклюзивне освітнє середовище, професійна готовність, диференціація навчання, універсальний дизайн навчання, емоційний інтелект, критичне мислення, соціально-емоційні компетентності, психологічний супровід, безперервний професійний розвиток.

Kalaur Svitlana Mykolayivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Social Pedagogy, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0001-8099-9392>

Savka Iryna Volodymyrivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Foreign Languages for Humanities Faculties, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, <https://orcid.org/0000-0003-1777>

Tsypryk Andriy Yaroslavovych Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State University of Life Safety, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-2921-7778>

PREPARING FUTURE PRACTICAL PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN AN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Abstract. The article presents a theoretical analysis of the problem of preparing future practical psychologists for professional activity in an inclusive educational environment. Professional training is considered as a holistic and continuous process of forming a system of professionally significant knowledge, skills, abilities and personal qualities necessary for psychological support of the educational process under conditions of educational diversity. It is substantiated that inclusive education entails increased requirements for the professional competence of practical psychologists, particularly regarding the development of critical thinking, emotional intelligence, social and emotional competencies, and the ability to engage in interdisciplinary interaction.

The article reveals the significance of differentiation, individualization, and universal design for learning as complementary principles for organizing the inclusive educational process, ensuring the variability of educational pathways while maintaining common educational goals. It is shown that effective professional activity of a practical psychologist presupposes readiness for teamwork, coordination of psychological and pedagogical support, analysis of educational situations, and well-grounded decision-making taking into account the positions of all participants in the educational process as well as the resource capacities of educational institutions.

Special attention is paid to the formation of critical thinking and emotional intelligence as interrelated factors of professional readiness that ensure psychologists' ability for reflection, emotional self-regulation, adequate assessment of learners' needs, and maintenance of a favorable psychological climate in an inclusive environment. The expediency of considering readiness for professional activity as an integrative formation comprising motivational, cognitive, operational, and personal-reflexive components is substantiated. It is emphasized that the implementation of functionally oriented educational technologies, the integration of theoretical and practical training, and the provision of continuous professional development within the system of higher and postgraduate education create the necessary conditions for forming a professionally mature practical psychologist ready for effective activity in a modern inclusive educational environment.

Keywords: practical psychologist, professional training, inclusive educational environment, professional readiness, differentiation of learning, universal design for learning, emotional intelligence, critical thinking, social and emotional competencies, psychological support, continuous professional development.

Постановка проблеми. Сучасні трансформації системи освіти зумовлюють істотне зростання ролі інклюзивного підходу, спрямованого на забезпечення рівного доступу до якісної освіти всіх здобувачів незалежно від їхніх психофізичних особливостей, соціального статусу чи індивідуальних освітніх потреб. У цих умовах особливої значущості набуває професійна діяльність практичного психолога, який забезпечує психолого-педагогічний супровід інклюзивного освітнього процесу, сприяє адаптації, соціалізації та розвитку особистості кожної дитини.

Диференціація освітнього процесу, як важливий принцип сучасної освіти, виступає необхідною умовою реалізації інклюзивного навчання. Вона передбачає гнучке поєднання різних форм, методів і засобів навчання відповідно до індивідуальних можливостей і потреб здобувачів освіти. За таких обставин підготовка майбутнього практичного психолога має бути орієнтованою не лише на засвоєння теоретичних знань, а й на формування здатності професійно діяти в умовах освітньої різноманітності.

Професійна підготовка практичного психолога розглядається як цілісний процес формування системи знань, умінь, навичок і особистісних якостей,

необхідних для здійснення психологічної діяльності в освітньому середовищі. У контексті інклюзивного навчання цей процес набуває особливого змісту, оскільки вимагає від фахівця високого рівня толерантності, емпатії, рефлексивності та готовності до міждисциплінарної взаємодії.

Теоретичним підґрунтям підготовки майбутніх практичних психологів до інклюзії є положення гуманістичної психології, компетентнісного та системного підходів, які акцентують увагу на цінності особистості, унікальності її розвитку та необхідності створення підтримувального освітнього середовища. Саме ці підходи визначають спрямованість професійної підготовки на розвиток здатності психолога працювати з різнорідними групами здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першочерговим теоретико-методологічним підґрунтям виступає дисертаційне дослідження Т. Григоренко, у якому професійна компетентність психолога (спеціального, клінічного) структурована як цілісна система, що формується у процесі фахової підготовки [1]. Автор обґрунтовує зміст загальних і спеціальних компетентностей, умови їх формування та критерії оцінювання, спираючись на компетентнісний, діяльнісний і особистісно орієнтований підходи.

Стаття І. Левинської присвячена аналізу структури професійної компетентності майбутнього психолога крізь призму зарубіжного теоретичного досвіду [2]. Автор узагальнює підходи до трактування професійної компетентності як інтегративного утворення, що включає когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісний, ціннісно-моральний та рефлексивний компоненти; акцентує на важливості вміння організовувати власне професійне зростання, керувати часом, працювати в команді, будувати етичні відносини з клієнтами. Праця Л. Лещенко зосереджена на психологічних особливостях комунікації в Інтернеті та аналізує її можливості й ризики у професійній діяльності психолога [3]. Розгорнутий опис специфіки віртуальної взаємодії, деформації самопрезентації, зниження контролю та анонімності створює теоретичну основу для розуміння дистанційних форм психологічної підтримки, у тому числі для дітей і батьків в інклюзивних закладах освіти. Для підготовки майбутнього практичного психолога це означає необхідність опанування цифрової комунікативної компетентності: вміння професійно використовувати онлайн-платформи, дотримуватися конфіденційності та етичних норм у віртуальному середовищі, адаптувати психодіагностичні та корекційні методики до дистанційного формату.

У контексті даної проблематики професійна майстерність психолога розглядається як комплексне утворення, що містить глибокі теоретичні знання, володіння психодіагностичним інструментарієм, розвинені комунікативні вміння, етичну зрілість і здатність до саморегуляції [4]. У площині інклюзивної освіти зазначені орієнтири дозволяють доповнити перелік компетентностей спеціальними складниками: умінням проводити психодіагностику з урахуванням особливостей розвитку, адаптувати завдання та інструкції, використовувати мультисенсорні засоби, ефективно співпрацювати з асистентом учителя,

логопедом, дефектологом. Стаття Н. Нагорної, присвячена інтерактивним технологіям як засобу формування педагогічної компетентності майбутнього психолога, підкреслює роль активних методів навчання (тренінгів, ділових ігор, моделювання професійних ситуацій, рольових вправ) у формуванні в майбутніх психологів умінь організовувати навчально-виховний процес, взаємодіяти з учнями та педагогами, проектувати й реалізовувати виховні заходи [5].

Матеріали напрацювань щодо психологічної допомоги шкільного практичного психолога учасникам освітнього процесу при посттравматичних стресових розладах і психологічній травмі розкривають специфіку роботи психолога в умовах підвищеного травматизму, кризових ситуацій і хронічного стресу [6]. Автор розглядає принципи надання екстреної та довготривалої психологічної допомоги, особливості взаємодії з дітьми, педагогами та батьками, які переживають травматичні події, наголошує на важливості міжвідомчої співпраці. Дисертаційне дослідження Ю. Чалої [7] зосереджене на особливостях набуття професійно значущого досвіду майбутніми психологами. Це дає підстави стверджувати, що готовність до роботи в інклюзивному середовищі не може бути сформована лише на рівні теоретичних курсів: потрібні спеціально організовані форми практики у закладах, де реалізується інклюзивне навчання, участь у командних консилиумах, спостереження за роботою досвідчених психологів із дітьми з особливими освітніми потребами. Стаття І. Чейпеш [8] висвітлює проблему інтеграції компетентностей в іншомовній освіті сучасних фахівців. У роботах Ю. Шапошникової [9 ; 10] рефлексія розглядається як системоутворювальний чинник професійного розвитку: здатність аналізувати власні дії, усвідомлювати мотиви та наслідки взаємодії з клієнтом, співвідносити результати роботи з професійними стандартами, коригувати власну позицію.

Водночас, варто наголосити на тому, що питання підготовки майбутнього практичного психолога до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі не було предметом спеціального дослідження, що зумовило вибір тематики даної статті.

Мета статті – визначити особливості професійної підготовки майбутнього практичного психолога до діяльності в інклюзивному освітньому середовищі та окреслити основні психолого-педагогічні умови формування його професійної готовності.

Виклад основного матеріалу. У контексті підготовки майбутнього практичного психолога до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі важливого значення набуває розуміння диференціації навчання як принципу організації освітнього процесу, що передбачає варіативність методів, змісту та форм роботи з урахуванням індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти. Диференціація розглядається як реактивний підхід, спрямований на адаптацію освітньої діяльності відповідно до наявних потреб учнів, тоді як універсальний дизайн навчання орієнтується на проактивне створення доступного освітнього середовища для всіх учасників навчального процесу незалежно від рівня їхніх можливостей.

Диференціація освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання полягає в урахуванні індивідуальних особливостей когнітивного, емоційного та соціального розвитку здобувачів освіти. Для практичного психолога це означає необхідність володіння методами психологічної діагностики, консультування та корекційно-розвиткової роботи, адаптованими до різних освітніх потреб. У процесі диференціації освітнього середовища психолог виступає як координатор взаємодії між педагогами, батьками та іншими фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу. Тому майбутній практичний психолог має бути підготовленим до роботи в командному форматі, здатним до професійного діалогу та спільного прийняття рішень.

Спільною характеристикою зазначених підходів є збереження єдиних освітніх цілей для всіх учнів за умови варіативності шляхів їх досягнення. Така варіативність реалізується через модифікацію змісту, обсягу навчального матеріалу, інструктажу та форм оцінювання, що дозволяє говорити про макрорівень адаптованої інклюзивної практики. Водночас індивідуалізація навчання має мікрорівневий характер і спрямована на безпосереднє врахування особистісних, когнітивних та емоційних особливостей кожного учня, що вимагає від практичного психолога високого рівня професійної чутливості та гнучкості.

Важливим компонентом професійної підготовки майбутнього практичного психолога є формування критичного мислення як здатності до усвідомленого аналізу освітніх ситуацій, прийняття обґрунтованих рішень та рефлексії власної діяльності. Критичне мислення передбачає вміння аргументовано оцінювати інформацію, виявляти логічні суперечності, розпізнавати упередження, визначати достовірність джерел та ефективність запропонованих рішень. У професійній діяльності психолога ці навички є необхідними для адекватної оцінки потреб учнів, вибору оптимальних стратегій психолого-педагогічного супроводу та корекції власної практики.

Схильність до критичного мислення також позитивно впливає на розвиток соціально-емоційного навчання, що має особливе значення в інклюзивному освітньому середовищі. Таким чином, формування критичного мислення у майбутніх практичних психологів виступає важливою передумовою їхньої готовності до професійної діяльності в умовах освітньої різноманітності, співпраці та командної взаємодії.

У структурі професійної підготовки майбутнього практичного психолога особливе місце посідає розвиток емоційного інтелекту як сукупності соціальних та емоційних навичок, необхідних для ефективної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Емоційний інтелект охоплює здатність до усвідомлення, вираження та адекватної оцінки власних емоцій, використання емоційної інформації для розуміння себе й інших, осмислення емоційного досвіду та регулювання емоційних станів з метою підтримки особистісного, емоційного й інтелектуального розвитку.

У психологічному контексті емоційний інтелект розглядається як складова соціального інтелекту, що виявляється у вмінні людини ефективно взаємодіяти з

оточенням, розуміти міжособистісні відносини та керувати власною поведінкою. У нашому баченні для майбутнього практичного психолога ці якості є базовими, оскільки вони забезпечують здатність здійснювати психолого-педагогічний супровід учнів з різними освітніми потребами, підтримувати позитивний емоційний клімат та сприяти соціальній адаптації здобувачів освіти.

Важливим аспектом професійної підготовки є взаємозв'язок емоційного інтелекту з критичним мисленням. Здатність до критичного аналізу освітніх ситуацій, оцінювання інформації та прийняття зважених рішень позитивно впливає на рівень емоційної усвідомленості та регуляції емоцій. У процесі навчання майбутніх практичних психологів особливу роль відіграють форми роботи, що передбачають взаємодію, обговорення та спільне розв'язання проблем, оскільки саме вони сприяють одночасному розвитку критичного мислення, соціально-емоційних компетентностей і відповідальності за результати спільної діяльності.

Досвід організації спільної навчальної діяльності свідчить, що залучення студентів до групової роботи підвищує їхню здатність до аналізу, аргументації та рефлексії, а також сприяє розвитку навичок соціальної взаємодії та розв'язання проблем. Для майбутніх практичних психологів це має особливе значення, оскільки їхня професійна діяльність в інклюзивному освітньому середовищі ґрунтується на командній роботі, співпраці з педагогами, батьками та іншими фахівцями.

Соціально-емоційне навчання, у свою чергу, позитивно впливає на навчальну успішність, мотивацію до навчання та загальне благополуччя учнів. Результати досліджень засвідчують, що розвиток соціально-емоційних умінь сприяє покращенню когнітивних навичок, здатності до планування, міркування та саморегуляції, що створює сприятливі умови для навчання в інклюзивному середовищі.

Таким чином, формування емоційного інтелекту, критичного мислення та соціально-емоційних компетентностей є взаємопов'язаними завданнями професійної підготовки майбутнього практичного психолога. Їхній цілеспрямований розвиток забезпечує готовність фахівця до ефективної професійної діяльності в умовах освітньої різноманітності, психологічної підтримки та міжособистісної взаємодії.

У контексті підготовки майбутнього практичного психолога до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі особливої ваги набуває ідея неперервності розвитку професійних функцій особистості. Професійна діяльність практичного психолога належить до сфери взаємодії «людина – людина» та спрямована на підтримку, розвиток і психологічний супровід особистості в освітніх системах, що функціонують у стандартних і нестандартних умовах.

Психологічний супровід інклюзивного освітнього процесу передбачає здатність фахівця забезпечувати цілісність і стабільність функціонування як особистості здобувача освіти, так і освітнього середовища загалом. У цьому

зв'язку професійна підготовка майбутнього практичного психолога має бути зорієнтована на формування здатності зберігати внутрішню узгодженість власної професійної діяльності та адаптувати її до змінних соціокультурних і освітніх умов.

Розвиток професійної функції майбутнього практичного психолога доцільно розглядати як неперервний процес переходу від загальноособистісної, потенційно притаманної людині здатності до міжособистісної підтримки та допомоги до професійно усвідомленої психологічної діяльності. Така діяльність спрямована на забезпечення психологічного благополуччя учасників освітнього процесу, збереження цілісності інклюзивного середовища та підвищення його життєздатності.

На різних вікових та освітніх етапах розвиток професійної функції майбутнього практичного психолога виявляється у формах психологічно орієнтованої діяльності, що поступово набуває професійного змісту. У допрофесійний період ця діяльність має спонтанний характер і супроводжує процес соціальної адаптації особистості, тоді як на етапі фахової підготовки вона трансформується в усвідомлену професійну діяльність, спрямовану на психологічний супровід інклюзивного навчання.

У структурі професійної підготовки майбутнього практичного психолога доцільно виокремити взаємопов'язані функціональні напрями, що забезпечують цілісність підготовки. Психолого-освітній напрям орієнтує на розвиток пізнавальної сфери, формування професійних знань, умінь, навичок і ключових компетентностей, необхідних для роботи в інклюзивному середовищі. Ціннісно-орієнтаційний напрям забезпечує формування відповідального ставлення до себе, інших і професійної діяльності, що є підґрунтям гуманістичної позиції психолога. Розвивальний напрям спрямований на досягнення якісних змін в особистісному та професійному зростанні, здатність до саморефлексії, саморегуляції та корекції власної діяльності.

Неперервний розвиток професійної функції майбутнього практичного психолога відбувається поетапно в процесі загальної, професійної та післядипломної освіти. На етапі старшого шкільного віку формується пізнавально-професійний інтерес і позитивна мотивація до діяльності в соціально орієнтованих професіях, що створює передумови для подальшого професійного самовизначення. У період фахової підготовки у закладі вищої освіти актуалізується потреба в професійній компетентності, самовдосконаленні та усвідомленні ролі психолога в інклюзивному освітньому середовищі.

На етапі професійного становлення майбутній практичний психолог набуває здатності прогнозувати результати своєї діяльності, усвідомлює професійну відповідальність, демонструє сформованість професійного мислення та готовність до міждисциплінарної взаємодії. Необхідною умовою ефективного розвитку професійної функції є неперервність цього процесу, що забезпечується узгодженістю цілей, змісту та засобів професійної підготовки.

Ефективність підготовки майбутнього практичного психолога до діяльності в інклюзивному освітньому середовищі підвищується за умови використання функціонально зорієнтованих моделей і технологій навчання. На початкових етапах доцільним є діагностування рівня сформованості професійних якостей і визначення індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Подальший добір змісту, методів, форм і засобів підготовки має забезпечувати цілеспрямований розвиток професійних функцій майбутнього практичного психолога відповідно до вимог інклюзивного освітнього середовища.

Методичне забезпечення підготовки майбутнього практичного психолога до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі передбачає узгодження цілей, змісту та засобів психолого-педагогічної взаємодії в межах цілісного освітнього процесу. Така узгодженість забезпечує єдність теоретичної й практичної підготовки, координацію дій викладача і здобувача освіти в просторі та часі, а також дає змогу визначати якісні та кількісні показники сформованості професійних функцій майбутнього фахівця.

Контроль і зворотний зв'язок виступають важливими механізмами оцінювання динаміки професійного становлення майбутнього практичного психолога. Результати діагностування використовуються для корекції змісту та форм підготовки, уточнення індивідуальної траєкторії професійного розвитку, а також для підвищення ефективності психолого-педагогічного супроводу навчального процесу.

Стрижневою складовою професійної підготовки майбутніх практичних психологів є мотиваційне управління процесом формування їхньої готовності до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Особливістю відповідних освітніх технологій є створення умов для поступового досягнення визначеного рівня професійної готовності на кожному етапі фахової підготовки. Специфіка реалізації цих технологій зумовлюється змістом навчання та характером включення здобувача освіти в різні види навчально-професійної діяльності, що супроводжується систематичною діагностикою професійно значущих якостей.

У процесі професійного становлення майбутнього практичного психолога важливою умовою переходу від наслідування до самостійної та творчої діяльності є особистісна ідентифікація з професійними зразками ефективної психологічної практики. Така ідентифікація сприяє формуванню професійної самосвідомості, рефлексивності та відповідальності за результати власної діяльності.

Формування професійної орієнтації на діяльність у сфері психологічного супроводу інклюзивного навчання передбачає створення відповідного освітнього середовища, що стимулює розвиток мотиваційної, когнітивної та ціннісної складових професійної готовності. Посилення рефлексивного компонента професійного вибору виявляється в усвідомленні майбутніми практичними психологами власних можливостей, професійних намірів і відповідності особистісних якостей вимогам майбутньої діяльності.

Професійна діяльність практичного психолога має інтегративний характер, що зумовлює підвищення вимог до якості його підготовки в умовах упровадження нових освітніх технологій та розширення інклюзивних практик. У системі вищої та післядипломної освіти відбувається закріплення професійного вибору, розвиток професійної стійкості, формування готовності до безперервного професійного вдосконалення та діяльності в міждисциплінарній команді.

Дидактичний супровід підготовки майбутніх практичних психологів здійснюється через використання спеціалізованих навчальних курсів і практико-орієнтованих форм роботи, спрямованих на формування професійного мислення, навичок психодіагностики, консультування та корекційно-розвиткової діяльності. Важливим результатом застосування функціонально орієнтованих освітніх технологій є сформована особистість фахівця з прогнозованим рівнем професійної готовності до діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.

Важливою складовою професійної готовності практичного психолога до діяльності в інклюзивному освітньому середовищі є безперервний професійний розвиток, що реалізується, зокрема, через систему підвищення кваліфікації та післядипломної освіти. Такий розвиток спрямований на вдосконалення професійної майстерності, оновлення знань і практичних умінь відповідно до сучасних викликів інклюзивної освіти.

Відзначимо, що в основі програм професійного вдосконалення практичних психологів доцільно використовувати андрагогічний підхід, відповідно до якого фахівець виступає активним суб'єктом власного професійного розвитку. У процесі навчання практичний психолог самостійно визначає професійні цілі, конструє зміст освітньої діяльності та впроваджує отримані знання й уміння у власну практику психологічного супроводу інклюзивного освітнього процесу.

Функціонально орієнтовані освітні технології у сфері післядипломної підготовки практичних психологів забезпечують системність і неперервність розвитку професійних функцій, а також сприяють цілеспрямованому просуванню особистості фахівця до прогнозованого рівня професійної готовності. Застосування таких технологій дає змогу поєднати індивідуальні потреби фахівця з вимогами інклюзивного освітнього середовища та сучасними стандартами психологічної практики.

Загалом використання функціонально орієнтованих технологій безперервної професійної підготовки практичних психологів відповідає вимогам актуальності та доцільності, забезпечує ефективність професійного становлення й удосконалення фахівців на різних етапах їхньої професійної діяльності та сприяє підвищенню якості психологічного супроводу інклюзивного навчання.

Ефективність підготовки майбутніх практичних психологів до інклюзивного навчання значною мірою залежить від створення відповідних умов у закладі вищої освіти. До них належить інтеграція теоретичної та практичної підготовки, використання активних і проблемно-орієнтованих методів навчання, а також організація практик у закладах освіти з інклюзивною формою навчання.

Важливою умовою є також формування у студентів рефлексивної позиції щодо власної професійної діяльності, що сприяє усвідомленню складності роботи в інклюзивному середовищі та розвитку готовності до професійної відповідальності.

Висновки. Підготовка майбутнього практичного психолога до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі постає як багатовимірний, неперервний і функціонально зорієнтований процес, спрямований на формування готовності фахівця до роботи в умовах освітньої різноманітності. Інклюзивне середовище висуває підвищені вимоги до професійної компетентності психолога, що виявляється у поєднанні знань, практичних умінь, особистісних якостей і ціннісних орієнтацій, необхідних для ефективної міждисциплінарної взаємодії та психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з різними освітніми потребами. Встановлено, що ключовими чинниками професійної готовності є сформованість критичного мислення, емоційного інтелекту та соціально-емоційних компетентностей, які забезпечують здатність до рефлексії, адекватного аналізу освітніх ситуацій і прийняття обґрунтованих професійних рішень. Важливою методологічною передумовою підготовки практичного психолога є поєднання диференціації та універсального дизайну навчання, що дозволяє зберегти єдність освітніх цілей за варіативності шляхів їх досягнення. Обґрунтовано доцільність розгляду професійної готовності як інтегративного утворення, що включає мотиваційний, когнітивний, операційний та особистісно-рефлексивний компоненти. Ефективність професійної підготовки підвищується за умови впровадження функціонально орієнтованих освітніх технологій, інтеграції теоретичного та практичного навчання, організації безперервного професійного розвитку в системі післядипломної освіти. Реалізація зазначених підходів сприяє формуванню професійно зрілої особистості практичного психолога, здатної забезпечувати психологічний супровід інклюзивного навчання та підтримувати цілісність і життєздатність освітнього середовища.

Література

1. Григоренко Т. *Формування професійних компетентностей у психолога (спеціального, клінічного) у процесі навчання*: дис. ... д-ра філософії: 016. Національний педагогічний ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2021. 241 с.
2. Левинська І. Б. Структура професійної компетентності майбутнього психолога: теоретичний зарубіжний досвід. *Наукові записки НаУКМА*, 2016. Т. 188. С. 27–32.
3. Лещенко Л. О. Психологічні особливості комунікації в Інтернеті: можливості та проблеми в контексті діяльності психолога. *Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка*. 2010. Вип. 38. С. 206–218.
4. Матійків І. М., Ковальчук З. Я. (2016). *Професійна майстерність психолога*: навч.-метод. посібник. Львів: ЛДУВС, 2016. 340 с.
5. Нагорна Н. В. Інтерактивні технології як засіб формування педагогічної компетентності майбутнього психолога. *Наука і освіта*. 2015. Вип. 6. С. 90–95.
6. Холод Ю. Л. Психологічна допомога шкільного практичного психолога учасникам навчально-виховного процесу при посттравматичних стресових розладах та психологічній травмі. *Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів*: матеріали круглого столу, Кривий Ріг, 10 лютого 2017 р.). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут, 2017. С. 232–235.

7. Чала Ю. М. *Особливості набуття професійно значущого досвіду майбутніми психологами*: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 2012. 302 с.

8. Чейпеш І. В. Інтеграція компетентностей в іншомовній освіті сучасних фахівців. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2019. Т. 1. № 9. С. 191–194.

9. Шапошникова Ю. Г. *Психологічні особливості рефлексивних компонентів у професійному становленні практичного психолога*: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2008. 171 с.

10. Шапошникова А. Формування професійної компетентності майбутнього практичного психолога: обґрунтування психолого-педагогічних умов. *Рідна школа*. 2013. № 11. С. 73–76.

References

1. Hryhorenko, T. (2021). *Formuvannia profesiynykh kompetentnostei u psykholoha (spetsialnoho, klinichnoho) u protsesi navchannia* [Formation of professional competencies of a psychologist (special, clinical) in the process of training] (Doctor's thesis). Kyiv: Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

2. Levynska, I. B. (2016). *Struktura profesiinoi kompetentnosti maibutnoho psykholoha: teoretychnyi zarubizhnyi dosvid* [Structure of professional competence of a future psychologist: theoretical foreign experience]. *Naukovi zapysky NaUKMA – Scientific notes of NaUKMA*, 188, 27–32 [in Ukrainian].

3. Leshchenko, L. O. (2010). *Psykhologichni osoblyvosti komunikatsii v Interneti: mozhlyvosti ta problemy v konteksti diialnosti psykholoha* [Psychological features of communication on the Internet: opportunities and problems in the context of the psychologist's activities]. *Naukovi zapysky Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuksa – Scientific notes of the Institute of Psychology named after G. S. Kostyuk*, 38, 206–218 [in Ukrainian].

4. Matiikiv, I. M., & Kovalchuk, Z. Ya. (2016). *Profesiina maisternist psykholoha* [Professional skills of a psychologist]. Lviv: LDUVS [in Ukrainian].

5. Nahorna, N. V. (2015). *Interaktyvni tekhnolohii yak zasib formuvannia pedahohichnoi kompetentnosti maibutnoho psykholoha* [Interactive technologies as a means of forming pedagogical competence of a future psychologist]. *Nauka i osvita – Science and Education*, 6, 90–95 [in Ukrainian].

6. Kholod, Yu. L. (2017). *Psykhologichna dopomoha shkilnoho praktychnoho psykholoha uchasnykam navchalno-vykhovnoho protsesu pry posttravmatychnykh stresovykh rozladakh ta psykholohichnii travmi* [Psychological assistance of a school practical psychologist to participants in the educational process with post-traumatic stress disorder and psychological trauma]. *Psykhologichni zasady zabezpechennia sluzhbovoi diialnosti pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv – Psychological principles of ensuring the official activities of law enforcement officers: materialy kruhloho stolu*. (p. 232–235). Kryvyi Rih: Donetskyyi yurydychnyi instytut [in Ukrainian].

7. Chala, Yu. M. (2012). *Osoblyvosti nabuttia profesiino znachushchoho dosvidu maibutnimy psykholohamy* [Peculiarities of acquiring professionally significant experience by future psychologists] (Candidate's thesis). Rivne: Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet [in Ukrainian].

8. Cheipesh, I. V. (2019). *Intehratsiia kompetentnostei v inshomovnii osviti suchasnykh fakhivtsiv* [Integration of competencies in foreign language education of modern specialists]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu – Scientific Bulletin of Mukachevo State University*, 1(9), 191–194 [in Ukrainian].

9. Shaposhnykova, Yu. H. (2008). *Psykhologichni osoblyvosti reflektivnykh komponentiv u profesiinomu stanovlenni praktychnoho psykholoha* [Psychological features of reflective components in the professional development of a practical psychologist]. (Candidate's thesis). Kyiv: Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuksa APN Ukrainy [in Ukrainian].

10. Shaposhnikova, A. (2013). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho praktychnoho psykholoha: obgruntuvannia psykholoho-pedahohichnykh umov* [Formation of Professional Competence of a Future Practical Psychologist: Substantiation of Psychological and Pedagogical Conditions]. *Ridna shkola – Native School*, 11, 73–76 [in Ukrainian].